

УДК 339.97

JEL classification: F02, F65

Тетяна ЗАДОРЖНА

аспірантка,
кафедра фінансів,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана,
Україна
E-mail: Phd.zts@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6697-9093>
<https://publons.com/researcher/4103140/tetyana-zadorozhna>

© Тетяна Задорожна, 2020

Отримано: 11.11.2020 р.
Прорецензовано: 23.11.2020 р.
Рекомендовано до друку: 16.12.2020 р.
Опубліковано: 16.12.2020 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Тетяна Задорожна (Україна)

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ: СУТНІСТЬ ТА ВПЛИВ НА РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

АНОТАЦІЯ

Вступ. В 2020 році світ зазнав небувалої кризи, викликані пандемією Covid-19, яка вплинула на всі аспекти суспільного життя, включаючи й фінансовий ринок. Негативний вплив поточної кризи на окремі країни підсилюється значним рівнем глобалізації фінансових ринків, який характеризується зниженням регуляторних бар'єрів та швидким рухом капіталу між національними ринками. Поточна криза, викликана коронавірусом, не лише ламає суворий парадигму дозволила підкреслити переваги хорошої та проявила недоліки поганої регуляторної політики, і що країни, які своєчасно реагували на виклики глобалізації та оперативні здійснювали необхідні реформи, лібералізуючи ринки та проводячи відповідну макроекономічну політику, можуть розраховувати на те, щоб скористатись вигодами від глобалізації.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі визначення сутності та особливостей глобалізації, методів її оцінювання та потенційного впливу на національну економіку сформулювати висновки щодо необхідності вдосконалення національних політик з регулювання ринку цінних паперів, а також покращення взаємодії між національними регуляторами ринку цінних паперів в країнах Світу.

Метод (методологія). В роботі використовувались методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, статистичної обробки даних, а також графічний метод представлення наукових результатів.

Результати. Визначено сутність, види та основні етапи глобалізації, запропоновано визначення поняття «фінансова глобалізація», зроблено висновок щодо посилення ознак де-глобалізації у реальному секторі економіки в 2020 році, перші ознаки якої з'явилися після приходу Д. Трампа на пост президента США. Проаналізовано негативні та позитивні аспекти впливу глобалізації на фінансові ринки, акцентовано увагу на проблемних аспектах регулювання національних ринків цінних паперів в умовах фінансової глобалізації, визначено перелік показників, за якими можна оцінити динаміку та розвиток глобалізації у фінансовому аспекті.

Задорожна Т. Глобалізація фінансових ринків: сутність та вплив на регулювання національних ринків цінних паперів. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 3. С. 81-89.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.03.081>

Ключові слова: глобалізація; лібералізація; інтернаціоналізація; фінансовий ринок; наслідки глобалізації; рух капіталу.

Tetyana Zadorozhna (Ukraine)

UDC 339.97

JEL classification: F02, F65

Tetyana ZADOROZHNA

PhD Student,
Department of Finance,
Kyiv National Economic University named after
Vadym Hetman, Ukraine
E-mail: Phd.zts@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6697-9093>
<https://publons.com/researcher/4103140/tetyana-zadorojna/>

© Tetyana Zadorozhna, 2020

Received: 11.11.2020

Revised: 23.11.2020

Accepted: 16.12.2020

Online publication date: 16.12.2020

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

FINANCIAL MARKETS GLOBALIZATION: THE ESSENCE AND IMPACT ON THE REGULATION OF NATIONAL SECURITIES MARKETS

ABSTRACT

Introduction. In 2020, the world experienced an unprecedented crisis caused by the Covid-19 pandemic, which affected all aspects of public life, including the financial market. The negative impact of the current crisis on individual countries is exacerbated by the significant level of globalization of financial markets, which is characterized by lower regulatory barriers and rapid capital movements between national markets. The current coronavirus crisis, like a litmus test, has highlighted the benefits of good and failings of bad regulatory policies, and that countries that have responded in a timely manner to the challenges of globalization and implemented the necessary reforms, liberalizing markets and pursuing macroeconomic policies, can benefit of globalization.

Purpose. The purpose of the article is to draw conclusions based on the definition of the nature and features of globalization, methods of its assessment and potential impact on national economies in order to improve national securities market regulation policies, as well as improve cooperation between national regulators in the world.

Method (methodology). The methods of analysis, synthesis, comparison, generalization, statistical data processing, as well as a graphical method of presenting scientific results were applied.

Results. The essence, types and main stages of globalization are determined, definition of «financial globalization» is proposed, and conclusions regarding the strengthening of signs of de-globalization in the real sector of the economy in 2020, the first signs of which appeared after the arrival of Trump as President of the United States are made. The negative and positive aspects of globalization impact on financial markets are analyzed, the problem aspects of regulation of national securities markets in the context of financial globalization are focused, the list of indicators for estimating dynamics and development of globalization in the financial aspect is defined.

Zadorozhna, T. (2020). Financial markets globalization: the essence and impact on the regulation of national securities markets. *Economic analysis*, 30 (3), 81-89.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.03.081>

Keywords: globalization; liberalization; internationalization; financial market; consequences of globalization; capital flow.

Вступ

Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO) та регулятори ринків цінних паперів США та ЄС в своїх дослідженнях впродовж останніх десятиліть часто звертали увагу на те, що внутрішні ринки цінних паперів все більше інтегруються в глобальний ринок, що створює значні проблеми для їх регулювання та сприяє зростанню взаємозалежності національних регуляторів ринку цінних паперів.

За оцінками МВФ, економічні наслідки від поточної кризи, викликані пандемією коронавірусу, будуть найбільшми з часів Великої депресії, при чому стосуватимуться вони як розвинених країн, так і країн, що розвиваються. Наприклад, якщо на початку 2020 року очікувалось, що більше 160 країн-членів МВФ за підсумками року покажуть приріст доходу на душу населення, то вже в квітні 2020 року ці очікування змінилися на прогнози щодо падіння даного показника по більше ніж 170 країнах. Лише за січень-березень 2020 року, коли, як показав подальший розвиток подій, криза лише набирала обертів, відтік портфельних інвестицій з ринків, що розвиваються, склав близько 100 млрд. дол. США, що більш ніж утричі більше, ніж за той самий період світової фінансової кризи 2008 року [1].

Мета статті

Метою статті є на основі визначення сутності та особливостей глобалізації, методів її оцінювання та потенційного впливу на національні економіки сформулювати висновки щодо необхідності вдосконалення національних політик з регулювання ринку цінних паперів, а також покращення взаємодії між національними регуляторами ринку цінних паперів в країнах Світу.

Виклад основного матеріалу дослідження

Поняття «глобалізація» є похідним від англійського слова *«globe»*, що перекладається як «земна куля». В сучасному розумінні термін «глобалізація» почав використовуватись у 1985 році після публікації статті американських соціологів Р. Робертсона та Ф. Лехнера, у якій було зазначено що глобалізація – це «процес зростаючого впливу різних факторів міжнародного значення (наприклад, економічних та політичних зв'язків, культурного та інформаційного обміну) на соціальну дійсність в окремих країнах» [2].

Цікаве і дуже ємне визначення глобалізації навів англійський соціолог Е. Гідденс в своїй книзі «Наслідки сучасності», яка була опублікована в 1990 році. Зокрема, він зазначив, що: «глобалізацію можна визначити як активізацію світових соціальних відносин, які пов'язують віддалені

локації таким чином, що місцеві події формуються подіями, які відбуваються за багато миль, і навпаки». [3, с. 64]. На нашу думку, таке визначення дуже добре характеризує глобалізацію фінансових ринків, особливо в періоди фінансових потрясінь, коли негативні події на ринку цінних паперів або на валютному ринку в розвинених індустріальних країнах (наприклад країнах «Великої сімки» чи «Великої двадцятки») дуже швидко відображаються на відповідних локальних ринках інших країн, які прямо чи опосередковано залучені до Світового фінансового ринку.

Однією з перших інституцій, яка дала офіційне визначення глобалізації, став Міжнародний валютний фонд. Зокрема, в 1997 році у своєму річному звіті, що вийшов під назвою «Глобалізація: можливості та проблеми» МВФ зазначив, що: «глобалізація відображає зростання економічної взаємозалежності між країнами світу через збільшення обсягів та різноманітності транскордонних операцій з товарами та послугами, міжнародних потоків капіталу, а також завдяки більш швидкому і широкому поширенню технологій» [4, с. 45].

В цілому, можна зазначити, що сьогодні єдиного загально визнаного визначення глобалізації поки що не існує. Напевно, це пов'язане з тим, що цей процес охоплює дуже різні сфери діяльності людства, тому існуючі визначення від різних науковців чи інституцій набувають певного змістовного окрасу залежно від того, у якій сфері вони здійснюють свої дослідження. Цю точку зору вдало демонструє фраза, якою авторитетний американський фінансист Дж. Сорос розпочав свої «Тези про глобалізацію», що вийшли у 2001 році. Зокрема, Дж. Сорос зазначив, що «глобалізація – це занадто часто вживаний термін, якому можна надавати найрізноманітніші значення» [5].

Серед дослідників історії глобалізації існує кілька підходів щодо її періодизації. Найпоширенішим з них є триніomialний, який розбиває будь-який процес на три періоди. Наприклад, прихильники ідеї виникнення глобалізації за часів середньовіччя (Хопкінс, 2003; Бейлі, 2004) виділяють такі три періоди її розвитку: архаїчна глобалізація, рання сучасна глобалізація, сучасна глобалізація. В свою чергу, Томас Фрідман, який вважає, що глобалізація починається з періоду Великих географічних відкриттів, розділяє історію глобалізації на такі три періоди: «Глобалізація 1 – глобалізація країн» (1492–1800), «Глобалізація 2 – глобалізація компаній» (1800–2000) та «Глобалізація 3 – глобалізація приватних осіб» (2000 – дотепер). [6, с. 3].

Ми вважаємо, що кількість періодів при періодизації будь-якого процесу не повинна обмежуватись лише трьома, а повинна визначатися

його особливостями. При цьому, ми, досліджуючи аспекти саме економічної глобалізації, дотримуємось точки зору МВФ щодо часу зародження цього процесу.

Зокрема, як зазначається в дослідженні МВФ, глобалізація світової економіки розпочалась в період золотого стандарту до Першої світової війни, коли відбувалось швидке зростання обсягів міжнародної торгівлі. Проте тоді цей процес перервався, оскільки міжнародна економічна та фінансова взаємодія були зруйновані двома Світовими війнами, Великою депресією в США, переходом до планової економіки в країнах соціалістичного табору та іншими чинниками, які деструктивно вплинули на глобалізаційні процеси. І лише у другій половині ХХ століття завдяки лібералізації торгових та фінансових потоків інтеграція поступово почала відроджуватись до рівня, який існував на початку ХХ століття, хоча і з більш широкими можливостями для наступного розвитку. [4, с. 4].

Вивчення наукової літератури з питань глобалізації, а також досліджень, які були оприлюднені такими міжнародними інституціями як Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO), МВФ, Світовий банк, американська Комісія з цінних паперів та бірж (SEC) та ін. дозволило нам виділити такі шість основних етапів економічної глобалізації:

- 1 етап (початок ХХ ст.): стрімке зростання обсягів міжнародної торгівлі та укріплення економічної та фінансової взаємодії між країнами Світу;
- 2 етап (1914-1940-ві рр.): руйнування сформованих раніше економічних зв'язків між країнами внаслідок діючих в ті часи соціально-економічних та політичних чинників, таких як Світові війни, Велика депресія в США, активна розбудова планової економіки тощо;
- 3 етап (1950-ті – 1970-ті рр.): повільне відновлення міжнародних економічних зв'язків внаслідок інтенсифікації дипломатичних перемовин союзних держав щодо післявоєнного економічного ладу та врегулювання питань міжнародного валютно-кредитного співробітництва. Це часи, коли розквіту зазначала так звана «економічна дипломатія» [7, с. 30];
- 4 етап (1970-ті – 1990-ті роки): скасування в багатьох промислових країнах жорстких обмежень щодо міжнародного руху капіталу, дерегуляція та лібералізація внутрішніх фінансових ринків, зменшення трансакційних витрат та поява нових фінансових інструментів, наслідком чого стало істотне зростання транскордонних фінансових операцій. Наприклад, за розрахунками Банку

міжнародних розрахунків, частка міжнародних операцій з цінними паперами в основних розвинених країнах (США, Японія, Франція, Німеччина, Італія, Великобританія та Канада) до 1980 року не перевищувала 10% від їх ВВП, в той час як за підсумками 1995 року у всіх країнах крім Японії значно перевищила 100%. Також на цьому етапі в результаті розширення міжнародної діяльності транснаціональних компаній, що стала наслідком глобалізації бізнесу, відбувся сплеск прямих та портфельних іноземних інвестицій. Зокрема, за п'ятирічний період з 1970 по 1975 рр. частка прямих та портфельних іноземних інвестицій у ВВП в Італії становила 0,3%, в Німеччині – 1,3%, в США – 1,5%, у Великобританії – 4,0%, а вже за підсумками періоду з 1990 по 1995 рр. вона збільшилась у кілька разів: в Італії – до 5,7%, в Німеччині – до 6,3%, в США – до 3,3%, у Великобританії – до 11,9% [4, с. 60];

- 5 етап (2000-ні роки – лютий 2020 р.): стрімкий розвиток глобалізаційних процесів, особливо у фінансовій сфері (створення глобальних, трансконтинентальних фондових бірж та торговельних майданчиків, тенденція до універсалізації біржової торгівлі, пом'якшення правил доступу іноземних емітентів на локальні ринки цінних паперів тощо);
- 6 етап (лютий 2020 р. – по сьогодні): початок періоду де-глобалізації у реальному секторі економіки, перші ознаки якої з'явилися після приходу Д. Трампа на пост президента США. Під впливом пандемії коронавірусу відбулась руйнація налагодженої системи міжнародних поставок товарів, а також повернення урядів багатьох країн до протекціоністської політики, наслідком яких стало введення обмежень у сферах торгівлі та туризму, а також посилення міграційних обмежень. Деякі країни змушені замінювати експортно-орієнтовані моделі розвитку на моделі, що орієнтовані на внутрішній ринок. На даному етапі звуження глобалізації не зачіпає лише дві сфери: інформаційну (а саме: онлайн-ігри, діяльність інтернет-магазинів, порталів новин та інформаційно-аналітичних агентств тощо) та фінансову.

Таким чином, основним джерелом глобалізації стало саме усунення регуляторних бар'єрів, зокрема лібералізація економік та зменшення протекціоністських заходів [8]. Проте події 2020 року наочно продемонстрували нелінійний характер розвитку глобалізаційних процесів, коли періодично змінюється не лише їх швидкість, але і напрямок, проявом чого стало посилення ознак де-глобалізації у реальному секторі економіки.

Досліджуючи різноманітні прояви глобалізації, залежно від того, в якій сфері відбувається

посилення міжнаціональних зав'язків, ми виділили наступні її види (рис. 1).

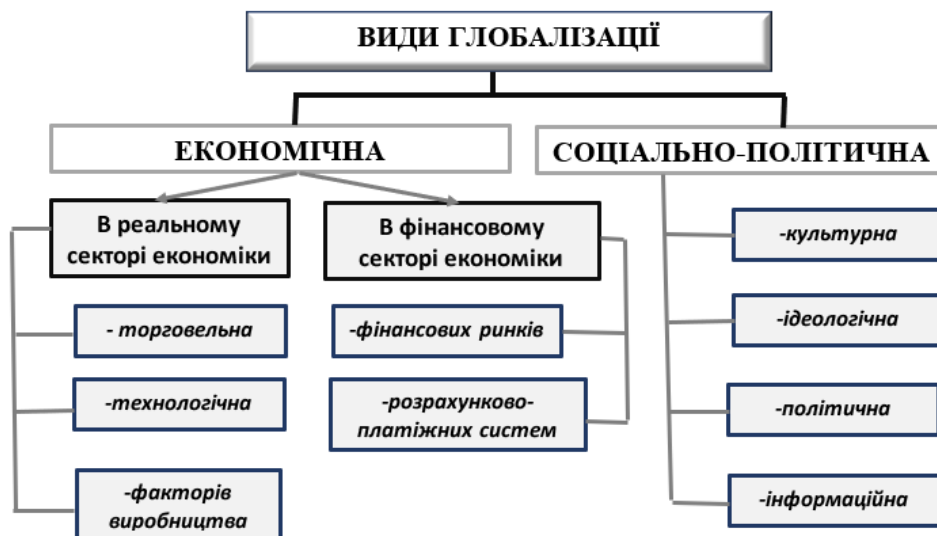

Рис. 1. Класифікація видів глобалізації

Джерело: складено автором.

При цьому, зазначимо, що глобалізація факторів виробництва проявляється у інтернаціоналізації виробництва та міграції робочої сили.

В даній статті ми будемо концентруватись на дослідженні глобалізації саме фінансових ринків, проявом якої, на думку Дж. Сороса, є домінуючий вплив на національні економіки глобальних фінансових ринків і транснаціональних корпорацій. «У цьому сенсі глобалізацію слід відрізняти від вільної торгівлі, яка не має таких далекосяжних наслідків для окремих країн» [5].

Підсумовуючи викладені вище міркування щодо сутності глобалізації, ми можемо запропонувати наступне визначення поняття «глобалізація фінансових ринків». Глобалізація фінансових ринків відображає такий етап їх інтернаціоналізації/розвитку, коли під впливом лібералізації та дерегуляції фінансових ринків, зменшення обмежень на міжнародний рух капіталу, стандартизації фінансових продуктів та розвитку технологій, що полегшують транскордонний рух капіталу та прискорюють поширення інформації, формується настільки тісний зв'язок між локальними фінансовими ринками, що вагомі події на одному з них відображаються й на всіх інших.

Але при цьому ми визнаємо, що не можна розглядати глобалізацію фінансових ринків повністю відокремлено від інших її аспектів, оскільки всі вони є в тій чи іншій мірі взаємозалежними.

Розглядаючи питання глобалізації необхідно висвітлити її зв'язок з такими поняттями як інтернаціоналізація та інтеграція. Серед науковців

поширені три точки зору стосовно співвідношення між даними поняттями. Перша точка зору, якої дотримується велика кількість науковців, полягає в тому, що глобалізація, інтернаціоналізація та інтеграція є явищами одного процесу і являють собою різні етапи історичного розвитку суспільства і світового господарства.

Згідно з другою точкою зору, ці явища протиставляються одне одному, коли вважається, що глобалізація підриває національний суверенітет, в той час як інтернаціоналізація пов'язана з широким залученням до міжнародних операцій і взаємопроникнення національних економік, яке не зачіпає державного суверенітету. При цьому, більшість науковців, які дотримуються такої точки зору, вважають, що відмінною ознакою інтеграції є «відсутність будь-якої форми дискримінації іноземних партнерів у кожній із національних економік», в той час як стихійні глобалізаційні процеси можуть призводити до таких негативних наслідків [9, с. 36].

Третя точка зору полягає у тому, що глобалізація та інтеграція є явищами одного процесу – інтернаціоналізації. При цьому, глобалізація є початковою стадією процесу інтернаціоналізації, коли міждержавна взаємодія охоплює більшість країн світу, а інтеграція є його найвищим ступенем, коли міждержавна взаємодія призводить до злиття/об'єднання національних товарних та фінансових ринків [10].

В межах даного дослідження ми будемо дотримуватись точки зору, що, не зважаючи на наявність неоднозначності в тлумаченні сутності та співвідношення між категоріями глобалізації,

інтернаціоналізації та інтеграції – всі вони є пов'язаними між собою аспектами процесу історичного розвитку суспільства.

Таким чином, глобалізація – це комбінація інтернаціоналізації, інтеграції, політичної та економічної лібералізації та технологічної революції. Інтернаціоналізація існувала давно, з тих часів, коли держави почали більше взаємодіяти задля досягнення спільних цілей. Економічна лібералізація отримала прискорений розвиток з 1970-х років, коли все більше урядів почали змінювати свою політику, сприяючи більш тісній інтеграції їх економік зі світовою, часто під впливом донорів інвестицій та міжнародних інституцій. Прискорення економічної лібералізації із закінченням Холодної війни, політична лібералізація та демократизація, що супроводжувались революційними змінами в технологіях і комунікаціях, були підкріплені діями міжнародних організацій, спрямованими на посилення глобалізації, таких як Світовий банк, Всесвітня організація торгівлі та Міжнародний валютний фонд [11, с. 25].

Необхідність створення міжнародних інститутів, які діють на глобальному рівні, на думку Дж. Сороса пов'язана з «радикальною невизначеністю та потенційною нестабільністю фінансових ринків», а їх задача полягає в запобіганні розвалу ринків. При цьому, кожна наступна фінансова криза викликала укріплення фінансових регуляторів як на національному, так і міждержавному рівнях, а проведені інституційні реформи були покликані попередити повторення попередньої кризи, хоча й були неспроможними запобігти виникненню кризи нового виду [5].

За останні пів століття глобалізація зазнала суворой критики від багатьох економістів і суспільних діячів, ця критика була навіть більшою, ніж критика технологічних інновацій та інших тенденцій у розвитку суспільства, які потенційно мали ще глибші наслідки.

Важливі актуальні питання щодо впливу глобалізації на регулювання фінансових ринків, які було підняті МВФ ще в 1997 році, стосуються таких аспектів:

- наскільки глобалізація збільшила взаємозалежність політик різних країн і при цьому зменшила суверенітет національної політики?
- чи всі країни отримують однакові вигоди від більших торгових потоків та більш ліберальних фінансових ринків, чи можливо деякі економіки мають кращі можливості для отримання переваг, ніж інші?
- чи існує конкретна регуляторна політика, яка може допомогти країнам користуватися перевагами глобалізації, підвищити їх

економічні показники та зменшити небезпеку ще більшого розшарування країн за рівнем їх економічного розвитку та добробуту населення? [4].

Так дійсно, зростаюча взаємозалежність національних фінансових ринків суттєво змінила середовище, в якому проводиться грошово-кредитна та фіскальна політика національних регуляторних органів на локальному рівні.

Значною мірою глобалізовані та інтегровані фінансові ринки почали створювати певні проблеми для регулювання ринків цінних паперів. Зокрема, регулюючі органи повинні бути готові вирішувати нові для них проблеми, в тому числі такі, що виникають у зв'язку із зростаючим використанням технологій та, зокрема, розробок у сфері електронної торгівлі. У той же час, фінансові ринки деяких країн, що розвиваються, особливо тих, які в останні роки характеризувались суттєвим зростанням, стали більш вразливими до впливу кризових явищ, які мали місце на ринках розвинених країн. Тому глобалізація фінансового ринку повинна супроводжуватись зростанням взаємодії між національними регуляторами.

Проте висновок, який зробив Банк міжнародних розрахунків в своєму дослідженні, яке вийшло в 2017 році під назвою «Розуміння глобалізації», полягає в тому, що хоча глобалізація і вплинула на рівень витрат держави та окремих суб'єктів господарювання на управління фінансовими ризиками, та дещо змінила підходи до нього, проте це не виправдовує негативної реакції проти глобалізації. [12, с. 97].

На думку МВФ та Банку міжнародних розрахунків, яку вони неодноразово висвітлювали в своїх дослідженнях [наприклад 1; 4; 8; 12], навпаки, тиск глобалізації, дозволив, неначе лакмусовий папірець, підкреслити переваги хорошої та проявити недоліки поганої регуляторної політики. Тобто країни, які своєчасно реагують на виклики глобалізації та оперативно здійснюють необхідні реформи, лібералізуючи ринки та проводячи відповідну макроекономічну політику, можуть розраховувати на те, щоб скористатись вигодами від глобалізації.

Серед найбільш безспірних переваг глобалізації можна виділити наступні:

- через забезпечення більшого поділу праці та ефективнішого розподілу заощаджень на міжнародному рівні підвищується продуктивність праці та середній рівень життя;
- через кращий доступ до іноземних товарів покращується асортимент товарів та послуг та зменшується їх вартість;
- через доступ до фінансових ресурсів інвесторів зі всього світу зростають можливості окремих

країн щодо мобілізації фінансових ресурсів для власного розвитку;

- через зростання рівня конкуренції між окремими фірмами збільшується якість та зменшується вартість товарів та послуг;

В той же час, країни, чії уряди, центральні банки та регулятори страхового, банківського та ринку цінних паперів залишаються осторожливими процесів глобалізації і не корегують свою політику, можуть зіткнутися з впливом негативних наслідків глобалізації. До негативних наслідків глобалізації ми можемо віднести наступні:

- фінансова відкритість збільшує чутливість національних економік до дестабілізуючих зовнішніх впливів;
- приплив трудових ресурсів (як фізичний, так і через можливість віддаленої/дистанційної роботи) з економік, які характеризуються меншим рівнем оплати праці, створює конкуренцію за робочі місця з місцевим населенням в розвинених економіках, що може погіршити рівень життя останніх і впливатиме на розвиток всієї країни;
- одночасно економіки, які характеризуються нижчим рівнем розвитку, відчуватимуть негативний вплив як через відтік кваліфікованої робочої сили, так і через відтік капіталу, які б могли працювати на користь національної економіки;
- полегшення транскордонного руху капіталу може призвести до ситуації, коли національні органи управління в економічній сфері будуть обмежені у можливостях суттєво впливати на такі показники як, рівень відсоткових ставок в країні, або розмір ставок оподаткування, оскільки намагання рухати дані ставки у не вигідному для суб'єктів господарювання напрямку буде приводити до відтоку капіталу з країни;
- відсутність злагодженої, комплексної та збалансованої регуляторної політики в усіх сферах економіки та фінансів, що викликати виникнення дисбалансів, буде призводити до досить швидкої реакції бізнесу та населення стосовно вибору пріоритетних напрямків інвестування своїх коштів. Тобто національні органи законодавчої влади, а також регулятори фінансового ринку у випадку інтенсивної глобалізації матимуть менше можливостей на виправлення помилкових з точки зору учасників ринку рішень.

Висновки та перспективи подальших розвідок

У 2020 році Світ зіткнувся з такою кризою, яка не має аналогів в сучасній історії людства. Як зазначила Крісталіна Георгієва, виконавчий директор МВФ, «Covid-19 порушив наш соціальний

та економічний порядок з блискавичною швидкістю та в масштабах, не бачених раніше» і від того, які дії і наскільки оперативно вживатимуться 189-ма країнами-членами МВФ, буде залежати швидкість та інтенсивність відновлення економік країн Світу [1].

Глобалізація фінансових ринків призвела до значної взаємозалежності між рухом вартості цінних паперів на провідних організаторах торгівлі в Світі. При цьому, ринки цінних країн, в яких цей сегмент фінансового ринку є не дуже розвиненим, також зазнали негативного впливу, оскільки національні компанії, які раніше могли залучати капітал на розвинених ринках, зменшили свої можливості щодо випуску і розміщення своїх акцій чи облигацій серед іноземних інвесторів на фондових біржах ЄС чи США. Одночасно, швидкий спекулятивний капітал при перших ознаках фінансової нестабільності покинув ринки, що розвиваються, що негативно вплинуло на вартість пайових та боргових (в тому числі і державних) цінних паперів на внутрішньому ринку і погіршило можливості корпорацій та урядів щодо залучення фінансових ресурсів. Більше того, національні фінансові ринки країн, що розвиваються, чії регулятори були слабо інтегровані у процес міжнародної взаємодії та не здійснювали корегування регуляторної політики з врахуванням досвіду попередньої фінансової кризи 2008-2010 рр., виявились більш вразливими до негативних наслідків глобалізації.

Перспективи подальших розвідок з даної тематики полягають в необхідності дослідження впливу глобалізації на реальні та на фінансові аспекти існування суспільства. Реальний аспект глобалізації можна оцінювати за такими показниками:

- зовнішня та внутрішня міграція населення;
- інтенсивність обміну ідеями та інформацією (складно піддається оцінці, особливо кількісній).

Серед показників, за якими можна оцінити динаміку та розвиток глобалізації у фінансовому аспекті, зазвичай виділяються наступні:

- відношення обсягів зовнішньої торгівлі (експорт плюс імпорт) до ВВП;
- частка торговельних витрат в сукупних обсягах міжнародної торгівлі порівняно з показником торговельних витрат при внутрішній торгівлі (включає всі витрати, пов'язані з торгівлею товарами, і окрім транспортних витрат і тарифів, це охоплює прямі та непрямі витрати, пов'язані з різницею в мовах, обміні валют, а також витрати на процедури оформлення імпорту чи експорту);
- розмір адвалорних (у відсотках до митної вартості товарів) ставок експортного мита;

– витрати часу та грошей на перетинання кордону та оформлення документації [8, с. 17]

При цьому, для оцінювання ступеня участі окремої країни чи регіону у глобалізаційних процесах, можна використовувати наведений вище набір показників, проте з врахуванням наступних особливостей їх розрахунку:

– показники конкретної країни необхідно порівнювати із середнім значенням по країнах Світу чи регіону (для показників у відносному вимірі);

– необхідно розраховувати частку показника окремої країни у сукупному обсязі показника по країнах Світу чи регіону (для показників в абсолютному вимірі).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Georgieva Kristalina. Confronting the Crisis: Priorities for the Global Economy. IMF. April 2020. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/04/07/sp040920-SMs2020-Curtain-Raiser>.
- Robertson R., Lechner F. Modernization, Globalization and the Problem of Culture in the World-Systems Theory. *Theory, Culture & Society*. 1985. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0263276485002003009>.
- Giddens A. The Consequences of Modernity. Stanford. 1990. 186 p.
- World Economic Outlook. May 1997. Globalization: Opportunities and Challenges. IMF. 219 p. URL: https://www.elibrary.imf.org/doc/MF081/08011-9781557756480/08011-9781557756480/Other_formats/Source_PDF/08011-9781455239511.pdf.
- Сорос Дж. Тезиси о глобализации. *Вестник Европы*. 2001. № 2. URL: <https://magazines.gorky.media/vestnik/2001/2/tezisy-o-globalizaczii.html>.
- Globalization: Yesterday, Today, and Tomorrow. Edited by: Jim Sheffeld, Andrey Korotayev, Leonid Grinin. *USA: Emergent*. 2013. 410 p. URL: <https://www.hse.ru/data/2013/05/23/1299088719/Globalization.pdf>.
- Шаров О. М. Економічна дипломатія: основи, проблеми та перспективи: монографія. Київ: НІСД. 2019. 560 с.
- Globalisation and deglobalisation. BIS Papers No 100. BIS. December 2018. 369 p. URL: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bis pap100.pdf>.
- Купчак П. М. Вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на розвиток національного господарства. *Національне господарство України: теорія та практика управління*. 2009. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11088/04-Kupchak.pdf?sequence=1>.
- Кучерявенко, С. А. Международная интеграция и глобализация. С. А. Кучерявенко, С. В. Сывоконюк. *Молодой ученый*. 2010. № 1-2 (13). Т. 1. с. 212-215. URL: <https://moluch.ru/archive/13/1012/>
- Held, David, McGrew, Anthony. *Governing globalization: power, authority and global governance*. Cambridge: Polity press. 2002. – 370 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/264549170_Governing_Globalization_Power_Authority_and_Global_Governance.
- Understanding globalisation. BIS 87th Annual Economic Report. BIS. 18 June 2017. 124 p. URL: <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2017e6.pdf>.

REFERENCES

- Georgieva, Kristalina (2020). *Confronting the Crisis: Priorities for the Global Economy*. Retrieved from: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/04/07/sp040920-SMs2020-Curtain-Raiser>.
- Robertson, R., & Lechner, F. (1985). *Modernization, Globalization and the Problem of Culture in the World-Systems Theory*. *Theory, Culture & Society*. Retrieved from: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0263276485002003009>.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Stanford.
- World Economic Outlook (1997). *Globalization: Opportunities and Challenges*. IMF. Retrieved from: https://www.elibrary.imf.org/doc/MF081/08011-9781557756480/08011-9781557756480/Other_formats/Source_PDF/08011-9781455239511.pdf.
- Soros, George (2001). *Tezisy o globalizatsii*. *Vestnik Evropyi*, 2. Retrieved from: <https://magazines.gorky.media/vestnik/2001/2/tezisy-o-globalizaczii.html> [in Russian].
- Sheffield, J., & Korotayev, A., & Grinin, L. (Eds.). (2013). *Globalization: Yesterday, Today, and Tomorrow*. *USA: Emergent*. Retrieved from: <https://www.hse.ru/data/2013/05/23/1299088719/Globalization.pdf>.
- Sharov, O. M. (2019). *Ekonomichna dyplomatiia: osnovy, problemy ta perspektyvy*. Kyiv: NISD. 2019 [in Ukrainian].
- Globalisation and deglobalisation (2018). BIS, 100. Retrieved from: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bis pap100.pdf>.
- Kupchak, P. M. (2009). *Vplyv hlobalizatsiinykh ta intehratsiinykh protsesiv na rozvytok natsionalnogo hospodarstva*. *Natsionalne hospodarstvo Ukrainy: teoriia ta praktyka upravlinnia*. Retrieved from: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11088/04-Kupchak.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

10. Kucheryavenko, S. A., & Syivokonyuk, S. V. (2010). Mezhdunarodnaya integratsiya i globalizatsiya. *Moloday ucheniy*, 1-2 (13), 212-215. Retrieved from: <https://moluch.ru/archive/13/1012/> [in Russian].
11. Held, D., & McGrew, Ant. (2002). *Governing globalization: power, authority and global governance*. Cambridge: Polity press. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/264549170_Governing_Globalization_Power_Authority_and_Global_Governance.
12. *Understanding globalisation*. (2017). 87th Annual Economic Report. BIS. Retrieved from: <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2017e6.pdf>.